

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կես տարվան 6 ռուբլի.
Առանձին համարները 5 կոպեկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմյանց խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция «Мшакъ».
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Հիմնադրող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐԱՌԻՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տոն օրերէն)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խորանայիւր բառին 2 կոպեկ.
Տէլէֆոն № 253.

Գրիգոր Իվանովիչ և Եղիապետ Սերգէյեւ Միրզոյեանները, Իսխանուհի Մարիա Իվանովնա և Իսխանուհի Նիկոլայ Վասիլևիչ Երկաթագործ-Արդարեւները, ցաւօք սրտի յայտնում են բարեկամներին և ծանօթներին

ԴԱՐԻԱ ԶԱԽԱՐԵՎՆԱ ՄԻՐԶՈՅԵԱՆԻ

մահը. Ամբիօքը կատարվում է ամեն օր, Երեկոյան 6 ժամին. Թաղման օրվայ մասին կը յայտարարվի առանձին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի ծրագրի առիթով.—Ներքին ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Երկրաշարժից վնասվածների օգտին. Նամակ Գանձակի դաւադիր. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐ ՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Մի քիչ վիճակագրութեան:

ՄԻ ԾՐԱԳՐԻ ԱՌԻԹՈՎ

Ռուսաստանի նշանաւոր գիտնականներից մէկը, յայտնի բուսաբան ասպետ Գրիգոր Միրզոյեան, մշակել է մի ծրագիր, որով աւաճարվում է պատեղ ընդարձակ պետութեան զանազան մասերը գիւղատնտեսական կայարանների և փորձնական ագարակների ցանցով, զննելով այդ բազմաթիւ հիմնարկութիւնների զլխին մի կենտրոնական գիւղատնտեսական բարձրագոյն ձեւարան Պետերբուրգում, որ պէտք է զեկալարել և կազմակերպողի գերկատարէ ամբողջ գործը մէջ. Այժմ էլ Ռուսաստանում են մասնաւորապէս Կովկասում գոյութիւն ունեն գիւղատնտեսական կայարաններ և փորձնական ա-

գարաններ, որոնց վրա տարեկան ծախսվում է 600,000 ռուբլի գումար, սակայն մինչև այժմ այդ հաստատութիւնները չօգտագործվում են տուեղ թէ մասամբ այն պատճառով, որ նրանք դեռ նոր են սկսել իրանց գործունէութիւնը և թէ զլխաւորապէս այն պատճառով, որ նրանք լուսնի ցանկալի կազմակերպութիւնը, ինչպէս մշակել գործունէութեան որոշ և նպատակայարմար նախագիծեր: Փամիցին մեծ նշանակութիւն է տալիս փորձերի սխառմական կազմակերպութեան և կարծում է, որ միայն այդ գէպքում կարելի է յուսալ ամբողջ հետեւանքների փորձնական կայարանների գործունէութիւնը:

Կանգնած կը լինի՝ արեւօք այդ ամբողջ գործի զլխին մի բարձրագոյն գաղտնի թէ մի ուրիշ գիտնական հաստատութիւն՝ դա մենք համարում ենք համեմատաբար երկրորդական հարց Փամիցինի ծրագրի մէջ. զլխաւորը մեր կարծիքով այն սխառման է, որ պէտք է մոցնվի ընդհանուր գործունէութեան մէջ, այն կազմակերպութիւնն է, որ պէտք է հաստատվի կապերու զանազան կետերում կատարվող գիտողութիւնները, փորձերը և ուսումնասիրութիւնները:

տութեան կողմից առաջին տեղը բռնում են հրէաները. ուղղափառները բռնում են հինգերորդ տեղը. (իսկ հայերը բռնում են վերջին տեղը, աւելացնում ենք մեր կողմից):

Յօդուածի այս եղբակացութիւնը մեզ շատ կասկածելի թուաց: Հրէաների աճուումները յայտնի իրողութիւն է, և որ Ռուսաստանում էլ նրանք այս կողմից առաջին տեղն են բռնում: Նաւանական է Բայց անհամաձայն է, որ ուսու և հայ ցեղերը վերջին տեղը բռնեն աճուումների կողմից և մասնաւորապէս աւելի ստոր տեղ գրաւեն քան մահմէական ցեղերը. որովհետեւ նոյնպէս յայտնի իրողութիւն է մահմէականների նուազ աճելութիւնը և ուսու ու հայ ցեղերի աճման առատութիւնը: Այս պատճառով մենք հետամուտ եղանք ստոյգ վիճակագրական տեղեկութիւններ հաւաքելու՝ գոնէ հայոց աճուումների հետաքրքրական հարցի մասին որոշ եղբակացութեան գալու համար *):

Հերոս ամառ լինելով Փամբակի Մեծ-Ղարաքիլիս գիւղում՝ օգտվելիքը յարմար առիթից և գործակալ է Արեւի քանանայ Տէր-Սիմեօնեանցի սիրալի թղթաւթեամբ աչքէ անց կացրիք այս գիւղի 1886—1897 թվականներում ծնունդների, մահերի և պատկերի չափերական մատենները, մեզ պէտք եղած տեղեկութիւնները քաղելու համար: Այս տեղեկութիւնները միասին ամփոփելով ստանում ենք հետեւեալ պատկերը Մեծ-Ղարաքիլիսայի համար:

*) Այս նպատակով 1898 թուի մարտ ամսին գրաւոր զիմեցիք թեմիս կոնսիստորիալին, խնդրելով թույլ տալ թեմի կոնսիստորիալի շինութեան մէջ նախ 1882—1891 թվականներում թեմի ծնվածների և մահածների մատենները Պարտաւարտ կոնսիստորիան մերժեց մեր խնդրը, պատճառ բերելով, թէ մասնաւոր մարդու չէ կարելի թույլ տալ պաշտօնական մատենները նախ Թու թուեց՝ Թիֆլիսի եկեղեցիներում նախ չափաբերական մատենները. սակայն մենք չօգտվելիք այս թղթաւթեամբ, որովհետեւ բազմաթիւ անբնական պահանջներով լի մեծ քաղաքի վիճակագրութիւնը չէր կարող ճիշտ պատասխան տալ մեզ հետաքրքրող հարցին:

Մենք կարծում ենք, որ կենտրոնական բարձրագոյն մի գաղտնի փոխարէն պէտք է հիմնել մի քանի բարձրագոյն գաղտնիքներ Ռուսաստանի զանազան շրջաններում, որպէս զի իւրաքանչիւր գաղտնի կարողանայ առանձնապէս ուսումնասիրել այն շրջանի պայմանները և առանձնապատկութիւնները, որոնք նա հիմնված է: Մի թէ Պետերբուրգում հիմնված մի ձեւարան կարող է բաւարար կերպով ուսումնասիրել այնպիսի արդիւնաբերութիւններ, որ օտար են հիւսիսի շրջանին և կազմում են հարաւի զլխաւոր ոյժը, օրինակ շերամագործութիւն, բամբակագործութիւն, զինեղործութիւն և այլն: Բարձրագոյն գաղտնիքները պէտք է հիմնվեն ամեն մի այնպիսի շրջանի համար, որ ունի իր բնորոշ առանձնապատկութիւնները: Այդպիսի շրջաններից մէկն է Անդրկովկասը, որի պահանջները չէ կարող համապատասխանել բարձրագոյն գիւղատնտեսական գաղտնիք ոչ Պետերբուրգում, ոչ Մոսկուայում, ոչ Կիևում, ոչ Նիժնի Նովորոժում և ոչ մի ուրիշ՝ Կովկասեան լեռնաշղթայից աւելի հիւսիս գտնված տեղում:

Համակերպելով Փամիցինի ծրագրի այն մասին, որ նպատակ ունի սխառմ մոցնել գիւղատնտեսական փորձնական կայարանների գործունէութեան մէջ՝ մենք կարծում ենք, որ գիւղատնտեսական գիտութեան զգալի առաջադիմութեան համար անհրաժեշտ է, որ իւրաքանչիւր գիւղատնտեսական շրջան, և նրանց թւում Անդրկովկասը, ունենան իրանց բարձրագոյն գիւղատնտեսական գաղտնիքները, որոնք զբաղվեն տեղական գիւղատնտեսական պահանջների և կարիքների ուսումնասիրութեամբ:

Տարի	ար.	իւ.	միասին	ար.	իւ.	միասին
1886	77	74	151	34	26	60
1887	91	73	164	30	41	71
1888	73	77	150	41	30	71
1889	79	76	155	79	71	150
1890	74	81	155	40	48	88
1891	87	71	158	36	39	75
1892	84	78	162	55	43	98
1893	66	81	147	39	37	76
1894	68	71	139	80	71	151
1895	113	93	206	39	43	82
1896	73	101	174	47	42	89
1897	115	91	206	40	55	95
Իսկ. 1000	967	1987	560	546	1106	338
Միջին տարեկան			164		92	28

Պէտք է նկատել, որ ծնունդների և մահերի իրական քանակութիւնն աւելի է քան այս ցուցակում նշանակվածը. որովհետեւ մետրիքական մատենները մտած են միլիոնով երեւանները և և կեղեցական օրէնքով թաղված նմանականները. իսկ այն երկրները, որոնք գիւղատնտեսական չէ հասած մտնում են, ուրեմն և և կեղեցական օրէնքով չեն թաղվում, ինչպէս և մտնվածները՝ մատեն մտած չեն:

Ծնունդների և մահերի թվանշանների վրա հաշիւ անելով գտնում ենք, որ Ղարաքիլիսայ գիւղում 100 մահվան վրա գալիս է 178 ծնունդ, մի թիւ, որ շատ տարբերվում է Է. Դիլլօնի առած թիւից և գիւղապետից և նոյն իսկ հրէաների համար բերված թիւը Այս թիւը անկասկածելի է ըստ ինքեան, որովհետեւ հանված է վաւերական մատենների անկասկածելի տեղեկութիւններից, միւսնոյն ժամանակ նա ընդհանրապէս էլ անսովոր թիւ չէ, ուրիշ տեղերի հայերի համամասնութեամբ, ինչպէս յետոյ կը տեսնենք:

Այս գիւղի բնակիչների տարեկան բնական աճումը գտնելու համար մենք օգտվելիք 1886 թ. ընտանեկան մարդահամարի և 1897 թ. միօրեայ մարդահամարի թւերով. 1886 թ. ընտանեկան մարդահամարի համաձայն՝ այդ տարին Մեծ Ղարաքիլիսայ ունեցել է 2686 բնիկ բնակիչ (ար. 1420, իւ. 1266). իսկ ըստ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Այսպէսպէս գիւղացիները կարող են իրանց գրութիւնը ապահոված համարել այն նուէրներով, որոնք հաւաքվում են զանազան կողմերից.—Ոչ. «С. Петер. Вѣд.» լրագրի Թիֆլիսի թղթակիցը գրում է.

Մարդու սրտից արիւն է կաթում, երբ անգաղար կարող է Այսպէսպէս գաւառից եկած թղթակցութիւնները, որոնց մէջ հաղորդվում են մանրամասն տեղեկութիւններ անցեալ տարվայ զեկտեմբերի 19-ի և ներկայ տարվայ յունիսի 1—4-ի երկրաշարժների աւերանքների մասին: Տեղական լրագրից տեղեկութիւններին նախընտրում ենք ճշտված և պաշտօնապէս, սպանվել են 313 հոգի, քանդվել են 545 գիւղական տներ, առանց արդուտարի որ և է միջոցի են մնացել 4350 հոգի: Այսպիսի պատկերից աւելի ծանր և արատաւելի բան ինչ կարող է լինել: Ինչ կարող է լինել աւելի վատալի և ցաւալի, երբ գիւղացին, մեր բարեկեցութեան այդ յենարանը, նստած է իր քանդված օջախի աւերանքների վրա և դառն արտասուքների թափում: Եւ հաւաք բարի մարդիկ, արձագանք տալով տեղական մասուլի հրաւերներին, օգնութեան ձեռք մեկնեցին, որպէսզի սրբն այդ արտասուքները: Ամեն կողմից նուէրներ թափվեցան, և արդէն գոյացել է մօտ 140,000 ռուբլու մի գումար: Բայց ինչ կարելի է անել այդ գումարով: Կարելի է չափերով չափազանց մեծ է: Գործին մօտ կանգնած ձեռնհաս մարդկանցից շատերի կարծիքով, վնասված գիւղացիների անուսումնական զբաղմունքները համար հարկաւոր կը լինի ոչ պակաս քան 400 հազար ռուբլի: Ուրեմն չը դադարեց օգնելուց: Յիշենք, որ մենք մեր հարաւորութեամբ պարտական ենք միայն գիւղացու աշխատանքին: Յիշենք, որ գիւղացին կազմում է այն ոյժը, որ ունեցնում, խմեցնում ու հագցնում է մեզ: Այժմ նա ինքն է հագուտի ու կերակրի կարօտ, կարօտ է այն

միօրեայ մարդահամարի 1897 թ. յունիսի 28-ին ունեցել է 3460 բնիկ բնակիչ (ար. 1739, իւ. 1621). ուրեմն այս երկու մարդահամարների հաշուով 12 տարվայ ընթացքում ժողովուրդն աւելցել է 774 հոգով: Այն-ինչ մեր ցուցակով այս յունիսումը հաւասար է 861 հոգու: 87 հոգու, զանազանութիւնը գիւղաւոր կը բացատրվի թէ ի նկատ առնելը, որ մարդահամարը կատարված է յունիսի 28-ին, այնպէս որ 1897 թուի յունիսումը (206—95) ամենամեծ մասը նրա մէջ չէ տեղ. այն-ինչ մարդահամարի մատենների տեղեկութիւնները ամբողջ տարւան են վերաբերում: Այդ ընդունելով Մ. Ղարաքիլիսայի բնակիչների միջին թիւը հաւասար 3073-ի, տարեկան ծնունդների միջին թիւը 164 և մահերի թիւը 92՝ գտնում ենք, որ այս գիւղում յինչալ 12 տարվայ ընթացքում 1000 բնակիչի վրա ընկնում է տարեկան 53 ծնունդ և 30 մահ, կամ ուրիշ խօսքով՝ 1000 մարդի վրա տարեկան բնական աճում է 23: (Մարդահամարի տարիներում այս աճումը հաւասար է—1886-ին՝ 34-ի, իսկ 1897-ին՝ 32-ի):

Մահուան սխալութեամբ աչքի են ընկնում 1889 և 1894 թվականները մահացութեան անհամաձայն միժութեամբ. առաջին տարում 150 մահուան վրա գալիս է 155 ծնունդ (103%), երկրորդ տարին՝ 151 մահուան վրա 139 ծնունդ (92%), այնպէս որ այս թուին մահացութիւնը նոյն-նոյն գիւղապետից և ծնունդից: Այս անսովոր երեւոյթի պերճախօս բացատրութիւնը գտնվում է մետրիքական մատենների այն սխալութեամբ, որտեղ նշանակված են մահուան պատճառները: Այստեղից երեւում է, որ 1889 թուի ընդհանուր մահացութիւնը 86-ը, իսկ 1894 թուի ընդհանուր մահացութիւնը 65-ը մտնել են ծաղիկից (մարտ—յուլիս, մարտ—օգոստոս ամիսներում): Ուրեմն այս երկու տարվայ ընթացքում 151 մահուակ *): զոհ են գնացել մի

*) 1889 թուի 150 մահացութիւնից 135-ը մինչև 10 տարեկան հասակ ունեցողներն են եղել, իսկ 1894 թուի 151 մահացութիւնից 124-ը

ամենին, ինչ պիտի ունենայ նրա անպատշաճ խորհրդով: Թող իրաքանչիւր մարդ, որի մէջ զեռն չէ խլացել մարդկային սիրտը, առատ ձեռքով գցէ իր լուսնան այս բարի գործի մէջ: Թող իրաքանչիւր մարդ, որի մէջ կայ գոնէ մի կաթիլ սէր դէպի մարմաւորը, կատարէ իր քրիստոնէական մեծ պարտքը:

Այո, հարկաւոր է, շատ հարկաւոր է «Մշակի» խմբագրութիւնը, որ մինչեւ այժմ ստացել է 24 հազար թուրքաց աւել նուիրատուութիւն, չէ կարող սակ իր ընթերցողներին, թէ նրանք բաւականաչափ օգնել են իրանց կարօտ ու խեղճ եղբայրներին: Որքան և խոշոր լինի մեր ստացած գումարը, որքան և շատ լինեն այդ գումարի մէջ մեր գիւղացու, մեր արհեստաւորի մոցրած թանգազին կօպէկները՝ մենք, այնու ամենայն, զեռն շատ բան ենք սպասում մեր ժողովրդի բարի, կարեկից արտից: Ունենք շատ տեղեկութիւններ, որոնք ցոյց են տալիս, թէ մինչեւ այժմ մեր տուածը զեռն շատ աննշան բան է այն ահագին կարիքի առաջ, որի մէջ ընկած են չորս հազարից աւել հայ գիւղացիներ Ախալքալաքի գաւառում: Երկրաշարժից վնասվածների մէջ տարածվում են տարախոտիկ հիւանդութիւններ, մինչդեռ մի հարաւորիկ կայ այնտեղ, և թիֆլիսի գլխավոր կոմիտէն, որ ոչինչ չէ խնայում արկածներին օգնելու համար, անկարող է հարկաւոր քանակութեամբ բժշկներ ուղարկել, քանի որ կոմիտէի առաջ կայ քանդված անոթի նորոգ չլինելու և գործանք սերմացու բաժանելու անհաշիվ գործերը, չը հաշված այն, որ այժմ հազարաւոր անտուն-անտէր մարդիկ կերակրվում են կոմիտէի հաշուով: Պարզ է, որ մենք զեռն շատ պիտի տանք. պարզ է, որ այժման գրութեան մէջ իրաւունք չունենք ասելու, թէ մեր պարտականութիւնը բաւարար կերպով ենք կատարել: Մեծ աղէտները մեծ գոհաբերութիւններ են պահանջում: Օգնենք, կրկնապատկենք մեր եռանդը: Եւ թող ռուս լրագրի թղթակցի գեղեցիկ խօսքերը առաջ-նորդ հանդիսանան մեր քաղաքների և գիւղերի համար, որոնք ամենքին օգնութիւն չը խնայելու:

*

Գեղեցիկ օրինակներն նայել երբեք չէ ձանձրացնում, այլ թարմութիւն, բաւականութիւն է պատճառում գեղեցիկ գործերի կարօտ արտերին: Այս պատճառով մենք հարկաւոր ենք համարում՝ նորից հանել մեր ընթերցողներին առաջ ռուս անիոյ հրատարակիչ Պալենկովի պատկերը: Փետրվարի 3-ին

հիւանդութեան, որի առաջն անգամ սպասում էր իր ժողովրդը, ծաղիկ պատուատուր, վարուց գտնված է և գրեթէ բոլոր քաղաքակրթ երկրներում պարտաւորական քարճած: Երեւի այս խոշոր գոհերը վերջիվերջոյ ստիպել են ստորագրող ժողովրդին յետ կենալ պապական նախապաշարմունքներից և դիմել պատուաւոր օգնութեան: Գոնէ թշուառական հաշիւներով երեւում է, որ 1897 թվին այս գիւղում պատուաւոր է կտրված 458 հոգու, իսկ 1898-ին՝ 180 հոգու: Հերոս ամառ եւս ծաղիկ հիւանդութիւն տարածված էր Մ. Դարաքիւիսայում, բայց գոհերի թիւը անհամեմատ պակաս էր: Մասնացութեան շատութեան կողմից երբորդ Սոնցը բնութում է 1892 թուականը: Այս տարին, ինչպէս յայտնի է՝ Անդրկովկասում խօշորա կար, և Մ. Դարաքիւիսայ գիւղը այս հիւանդութեան տուել է 26 զո՛ (յուլիս-նոյեմբեր), չը հաշուելով նրանց, որոնք մեռել են «Խորը ծովերից» կամ «աղիքներից» հիւանդութիւններից:

Գալով մեռնողների տարիքին՝ շատ անմիջապէս տեղեկութիւններ ենք գտնում այս մասին մատենաւոր: 1106 մեռնողից՝ մինչեւ մէկ տարեկան հասակը մեռել են 452 երեխայ, այսինքն մեռնողների ընդամենը թուի մօտ 41%, իսկ ծնվածների մօտ 23%: Այս մեծ թիւը ցոյց է տալիս, որ Դարաքիւիսայում պակասում է անհրաժեշտ խնամքը նորածնների վրա, կամ աւելի ճիշտ կը լինէր ասել՝ պակասում են տարրական տեղեկութիւններ կրթական խնամատարութեան: Այս 1106 մեռնողներից ոչ ոք չէ հասել 100 տարեկանի: Միայն 7 մահվան դէպք է նշանակված 90 և աւելի բարձր հասակում, որոնցից միայն մէկը հասել է 98 տարեկան: Սակայն այս վերջին թուերին չէ կարելի հաւատ ընծայել, որովհետեւ չեն վերցված պաշտօնական աղբյուրներից (այդ ծնունդների ծնած տարեկանում զեռն մեռերից համար մատեններ չեն եղել), այլ երեւի հիմ-

*) Նշագն պատուաւոր կտրածների, նոյնպէս և 1897 թուի մարդահամարի թուերը մեզ մատակարարել է Սո. Զեկինկին:

հանգուցեալի մարմինը թողնելն Պետերբուրգում, ռուս նշանաւոր դրական գործիչների ներկայութեամբ: Այս առիթով «Сѣверный Кургерь» լրագիրը գրում է.

Մեր առջեւ կանգնում է մեծ իդէալիստ հրատարակի խիստ աշխատաւորական պատկեր իր մտախոհ, համարեա խոժոռ հայեացքով, իր դէմքով, որից բուրում է անդողողող եռանդ և տրամադրութիւն, տոկոս և յամառ կամք, որ պատրաստ է բաց և համարձակ կերպով հանդիպել բոլոր արդիւններին, կուռել մինչեւ ոյծերի և արեան վերջին կաթիլը խնայողապէս գործիչ-ուսուս գրքովի համար, բուստորութեան համար: Մեր առջեւ ակամայ նկարվում է այդ բազմամեայ ապրելոյցից գործունէութեան պատկերը, գործունէութեան, որ կապված էր ամեն տեսակ արդեւորների և դառն վերաւորանքների հետ: Մեր առջեւ անցնում են մի ամբողջ շարք ռուսաց մտքի և ստեղծագործութեան աշխատանքների, մեծ թէ փոքր, որոնք ապաստան և աջակցութիւն են գտել Պալենկովի մօտ, մեր մաւաւոր հօրիգօնի առաջ բացվում են ռուսաց երկրի անվերջ լայնարձակութեան անվերջ անկիւնները, ուր թափված են Պալենկովի հրատարակած օգտակար գրքերի միլիոնները. մեր ականջին են հասնում ռուս գործերի և ընթերցողների բազմաթիւ ձայներ, որոնք զարմանք, չնորհալայութիւն և երախտագիտութիւն են յայտնում Պալենկովին՝ նրա մեծագործութեան համար: Մենք գրում ենք, որ այս րօպէին հանդուցեալի համաւոր գերեզմանի վրա սաւառնում են շատ և շատ սիրունների ստուերները և միայն են մի ընդհանուր վշտի մէջ շատ և շատ արտիկ Պալենկով ռուս ժողովրդական գրականութեան ճշմարիտ հիմնադիրն էր. նա ցոյց տուել, թէ ինչպէր կարող է անել ուժեղ և համոզված մարդը գաղափարի անուշով, գործունէութեան նոյն-իսկ ամենից շատ անբարեխաղճ պայմանների մէջ: Նա ինքը գրագիր-ստեղծական կոմիտէն էր և ժողովրդական համայնքային Ռուսաստանի համար: Նա ռուս գործի և ռուսաց ժողովրդի բարեկամն էր, և նրա յիշատակը անշնչելի գերեզմարձանացրված է ռուսաց բուստորութեան պատմութեան մէջ:

Ոսկին ու արծաթը անասնական եւամուրութեան են ծառայում և ծառայում: Նրանք արտասուածք են, անձեք են, քանի որ որովայնի հրէշաւոր պաշտամունքին են ծառայում: Բայց երբ հարստութիւնը, նոյն-իսկ շատ սահմանափակ չափերով, միանում է բարի կամքի հետ և սկսում է ծառայել բարի գործին՝ այն ժամանակ առաջ են գալիս այսպիսի հաղուսագիւտ հերոսներ, իսկական բարերարներ: Թաղման ժամանակ պրօֆէսոր Տրաչկովսկի ասաց. «Իր

նված են մեռնողների ազգականների շատ անգամ միայն կամ անորոշ ցուցումների վրա:

Ամուսնութեանը վերաբերութեամբ հետեւեալ երեւոյթներն են նկատվում Մ. Դարաքիւիսայում: Երկուստարներն ամուսնանում են 21—30 տարեկան հասակում: 338 ամուսնացողներից այս հասակն են ունեցել 292-ը (86%): Մինչեւ 21 տարեկան հասակը՝ ամուսնացել են 16 հոգի (5%), իսկ 30 տարեկանից բարձր հասակում՝ 30 հոգի (9%): Աղջիկներն ամուսնանում մասամբ մարդու են գնում 15—20 տարեկան հասակում, բոլոր ամուսնացողների թուից այս հասակն են ունեցել 302 հոգի (90%): Մինչեւ 15 տարեկան մարդու են գնացել ընդ ամենը 2 հոգի, իսկ 20 տարեկանից բարձր հասակում՝ 34 հոգի (10%): Ապա աչքի է ընկնում այս երեւոյթը, որ 30 տարեկանից բարձր հասակում ամուսնացած տղամարդիկ և 25-ից բարձր հասակում մարդի գնացած կանայք՝ գրեթէ բոլորը երկրորդ անգամ ամուսնացողներ են (այլինքն): այսպէս, վերոյիշեալ 30 տղամարդից՝ երկրորդ ամուսնութիւն են կնքել 26 հոգի, իսկ 25 տարեկանից բարձր հասակում մարդու գնացած 22 կանայցից՝ 21-ը: Երրորդ նկատուի երեւոյթն այն է, որ ամուսնութիւնները կնքվում են կոյս տղամարդի և աղջկայ մէջ. 338 ամուսնութիւնների մէջ միայն 7 դէպք կայ՝ երբ ամուսնացողներից մէկը կոյս է եղել և միւսը այրի: (այս 7 դէպքից 5-ը ընկնում են վերջին 4 տարեկան վրա, իսկ նախընթաց 8 տարեկանի վրա ընկնում է ընդ ամենը 2 դէպք):

Աւելորդ չենք համարում համամատութեան համար բերել ուրիշ մի քանի տեղերի և ցեղերի ծննդեան, մահուան և բնական աճումի թուերը: «Աղուանից երկիր և գրաքից» աշխատութեան մէջ հեղինակը, Մակար Տ. վարդապետ Բարխուդարեան, գետնել է իր չըլած ամեն մի գիւղի տարեկան հայ ծնունդների, մահների և պահների թիւը, «ճշտելով հոգեւոր և մարմնաւոր կառավարութեանց տեւորակներից և քանանների չափաբերականներից» (եր. 44): Բոլոր գրքից ի մի հաւաքելով

ամբողջ կենսութեան նա իր բոլոր ոյծերը գրեք գրքի մէջ, և այդ օգտակար, խելացի գրքովի միլիոնները, որոնց նա մոցրեց ժողովրդական մասաւոր մէջ՝ կը կատարեն իրանց մեծ, արբան գործը, քաջութեամբ ցրվող ազդեցութեան խաւարը: Եւ այդպիսի մի հակապակաս գործ կատարելու համար հարկաւոր էր հանձնար, մեծ տաղանդ ստանալ երկնքից, բաւական էր լինել աշիւ, եռանդուն հրատարակիչ: Մարդկութեանը արքան հեշտ կարելի է մեծամեծ բարեբարութիւններ անել: Եւ այդ բանը հասկացողները արքան քիչ են, արքան հաղուսագիւտ...

ԵՐԿՐԱՆՈՒԹԻՅ ՎՆԱՍՎԱՄԵՆԻՐ ՕԳՏԻՆ

Ստացանք երկրաշարժից վնասված գիւղացիների օգտին հետեւեալ նուէրները.

Բալխանից 1) «Բալխանեան նաւթարդիւններական ընկերութեան» Բալխանու ծառայողներից 107 ռուբլի. նուիրատուներն են Պ. Մէլիքեան 10 ռ., Ուն 5 ռ., Գ. Բաբանուսեան 3 ռ. 25 կ., Գ. Նաւասարդեան, Բ. Լազարեան, Ն. Գրիգորեան, Ա. Կրասիլնիկով և Ա. Համարձումեան 3-ական ռ., Մ. Մոլեչեո 2 ռ. 80 կ., Ս. Միքայէլեան 2 ռ. 50 կ., Լ. Սակեան, Բ. Զաքարեան, Ս. Սարգսեան, Լ. Բաբայեան, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Թարխանեան, Բ. Մէլիքեան—2-ական ռ., Մ. Յովսէփեան 1 ռ. 50 կ., Փ. Փաճեբե 1 ռ. 10 կ., Ս. Յարութիւնեան, Բ. Բալայեան, Գ. Ալաշեան, Բ. Տէր-Լազարեան, Ա. Սալիմով, Վ. Սուրբաբե, Ս. Սուրբաբե, Գ. Բաբարեան, Զ. Աստաֆեբ, Ս. Նազարով, Ի. Բրօրսկի, Ա. Թարութիւնեան, Բ. Արմաթով, Լ. Տէր-Սիմօնեան, Գ. Օրբէյեան, Ա. Ամոյսեան, Դուրազ, Ս. Միքեռեան, Միքէլ Իրգա, Ն. Միքայէլեան, Ա. Սարգսեան, Ս. Տէր-Պետրոսեան, Բ. Լաւուսեան, Ի. Գարութիւնեան, Բ. Շիկալաւով օղի և Ա. Հայրապետեան—1-ական ռ., Բարխուդարեան, Ա. Գարութիւնեան, Ա. Ստեփանեան, Ի. Կարութիւնեան, Բ. Բալայեան, Գ. Բաբարեան, Զ. Կրօնքեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան, Ա. Բեգնապարեան, Գ. Բալիլեան, Թ. Մարտիրոսեան—50-ական կ., Ն. Գարութիւնեան, Մ. Զաքարեան, Գ. Գրիգորեան, Ա. Փեղօղլի, Ա. Վալիօղլի, Ն. Քերապալ Իրգա-օղի, Գ. Բաբարեան, Զ. Քերապալ Իրգա-օղի, Ս. Մուլեյման-օղի, Զ. Սուրբ-օղի, Ա. Հալիմ-օղի, Ս. Ամիր-օղի, Ս. Միքայէլեան, Գ. Արքանուսեան, Մ. Սալաւիսկայ, Մ. Մարտիրոսեան,

4. ՊՈԼԻՍ: Միջերկրական ծովի նաւատորմի նոր կառավարիչ ծովակալ Բիրելիզ եկաւ այս-տեղ: Նա ներկայանալու է սուլթանին: ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Փետրվարի 7-ին, էրմաթի թատրոնում, Նոյա Մեծնի շնորհիւ ներկայու-թեամբ տեղի ունեցաւ ներկայացումը: Փետրվարի 8-ին, Թագուհի Կայսրուհի Ալեք-սանդրա Ֆելզոբովնայի այցելեց զթուրքեան քո-րերի Նիզամիդնայի համալսարանը: 9 փետրվարի

1907-08, Բուլլեր հետադուր է Բուրուֆեր-մից, թէ հրացանաձիգները վաշտը երեկ երե-կոյ գրաւեց Կանգլանէ լեռը, որ տիրապետում է Կոլէնգոյ վրա: Թշնամի բոլոր զորքերը վո-խարեց Տուգելայի հրահրային կողմը: Այսօր գեներալ Գարա, թոյլ դիմադրութիւնից յետոյ, որ ցոյց տուին բռնիքի վերջապահ զորքերը՝ գրաւեց Կոլէնգոյ: Ներկայումս անպիտան ընտանիքներն Տուգելայի ամբողջ հարաւային ասիւր, սկսած Կոլէնգոյի մինչեւ Իգլիսնայի Ինչուկ երեւում է թշնամի կատարելապէս յետ է նահանջում եւ, թուում է, երկաթուղու ուղղութեամբ, Կոլէնգոյի գէպի Լէգիւմի, զիւրերը գրաւում է թոյլ վերջապահ գեներալի Ներկայումս Գարաի առաջապահ զորքն անցնում է Տուգելա գետը Կոլէնգոյի մօտ Բուլլեր յոյս է յայտնում, որ երեկ եւ այսօր անպիտան կո-րուսներն անհան են:

ԿԲՐՈՒԿ: Այստեղ լուր է ստացվել, թէ Բիւս գետի մօտ գրաւված են սպարի: Սպարը կան-գնած էին գետի հունի մօտ՝ երբ 1800 բռնիքը, 4 թշնամի թուրք, նրանց վրա յարձակում գոր-ծեցին: Թշնամի թուրքները տեսեց ամբողջ օր: 180 սպար ուստի պաշարով ու խոտով բռնիքի ձեռքն ընկան, որի ժամանակ սպար-պանները կէտ կոտորվեց կամ անհետ կորաւ: 10-րդ Բուրուֆայից հաղորդում են «Ti-mes»-ին յունվարի 31-ից, թէ Բուրգելայի բրի-տանական զորքերը 200 հոգի այդ օրը յար-ձակվեցին այն բլուրի վրա, որ գրաւում էին բռնիքը Կոլէնգոյի մօտ: Սակայն զիւրը շատ ուժեղ լինելով՝ նրանք յետ նահանջեցին, կորցնելով 2 սպար եւ 16 զինուոր վիրաւոր-ված եւ մի սպար եւ մի զինուոր անհետ կո-րած:

ԿԻՐՄԵՐԼԵՅ: Կիրմերէյի չրկակալում բռն-ներ այլ եւս չը կան: Նրանք թողին Դրոն-ֆիլդ, Սալտայան, Շոլիշեկ Սպիտֆոնտէն: Ան-գլիացիների ձեռքն ընկաւ մի 12 ֆունտա-նոց թշնամի, ուղղամիթերներով: Բանակը Դրոնֆիլդի մօտ, որ թողել էին բռնիքը՝ նոյնպէս առնված է, մի քանի հօտ անասուն-ներով:

10-րդ Բուրգելայի հաղորդում է փետրվարի 7-ից, Պարսիկէրից, որ գտնվում է Նախորա-տայից 30 անգլ. մղոն հեռւի արեւելք, թէ Մէտուէն օգնական զորքով եւ միջերկրով երկաթուղով անմիջապէս ճանապարհ է ընկնում գէպի Կիրմերէյ:

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԲԱԼԱՆԹԱՐ Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

«Մշակի» բոլոր համարները, սկսած հրատարա-կութեան օրից մինչեւ այսօր: Հասցէն հարցնել «Մշակի» խմբագրատանը: 1—3

Հինգաբլի, փետրվարի 10-ին, Արտիստիքա-կան ընկերութեան շինութեան մէջ, յօգուտ Ախալքալաքի գաւառում երկրաշարժից վնաս-վածների, բժիշկ Ա. Ի. Խատիսեան կը կարգայ հրապարակական դասախօսութիւն:

ԹՈՒՄԱՏԸ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՍԱՆԱՏՕ-ՐԻԱՆԵՐԸ

Սկիզբը երեկոյեան 8 ժամին

Տոմարները (30 կ.—1 ր. 10 կ.) նախօրոք կարելի է ստանալ Արտիստիքական ընկերու-թեան շինութեան մէջ եւ Տէր-Սարգսեանի մագաղանում, Դիօրցօյկայ փողոցի վրա: 3—3

Լոյս տեսաւ ԼԵՒ ՏՕԼՍՏՕՅ

ՄԵՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ

Թարգմ. Պ. Պ.

Դիւլի, Թիֆլիս, Կոնտոր Общества Изда- ния Армянскихъ книгъ (Лорисмеликовская № 11) կամ Tiflis (Russie) Société de la pub- lication des livres Arméniens. Ընկերութեան անգամ լինելու համար վճարում են տարեկան 6 րուբլի եւ ստանում 8 րուբլու գրքեր: Ըն- կերութեան գրասենեակում վաճառվում են ըն- կերութեան գրքերը: Ծանկացողներին ձրի ու- ղարկվում է գրացուցակ: 2—5

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎՐԱՆ Ուրբաթ, փետրվարի 11-ին, պ.պ. անդամնե-րի, կանդիդատները եւ նրանց ընտանիքների համար նշանակված է վերջին ԴԻՄԱԿԱՀԱՆԴԵՍ, Իսկ երեքշաբթի, փետրվարի 15-ին, ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԵՆ Եւ ընտանեկան երեկոյթ: (10, 11 եւ 15) 1—3

Թիֆլիսի Բաղադային վարչութիւնը արանով յայտնում է, թէ նրա դիւանատան մէջ, 1900 թ. 11 փետրվարի 15-ին, ժամը 12-ին նշանակ-ված է անուրի կապալով տալու քաղաքային սպանդանոցի հիմնական վերանորոգութեան վերաբերեալ աշխատանքները: Անուրի մասնակցից ցանկացողները կարող են տեսնել պայմանագիրը վարչութեան չինա-րարական բաժնում բոլոր քի օրերը ժամը 9-ից մինչեւ 2-ը: 1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ԴԻՐԵԿՏՕՐ Մախ Օսիպովիչ Ֆիշեր ընդունում է ինդրատներին ամենաքի օր, ժամը 11-ից մինչեւ 12-ը, Թիֆլիսի Առեւտրա-կան եւ Մանուֆակտուրայի կոմիտեի չինու-թեան մէջ, Սերգիեւկայա փ., № 1. 3—3

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ «Մ Ի Զ Ն Ո Ր Դ» (Посредникъ)

Դ. Ի. ԵՆԿԻՄՕՎԻՉԻ Պուշկինեան պատմ, Թամաշիլի քարավան-սարայի հանգէպ:

Հրաւիրում է պ.պ. տանտէրերին հաղորդել մանրամասն հասցէ ազատ ընկալարանների (զրա համար վերջնական է 20 կօպ.), որ շատ դիւրութեամբ կը պատճառէ թէ տանտէրերին եւ թէ ընկալարան վարձողներին Այդ նպատակով պատրաստված է մանրամասն ցուցակ: Գրասե- նեակում կայ ազատ ընկալարանների մեծ ցու-ցակ: Ծանկացողները թող դիմեն գրասենեակ: № 1. 0—9

Լոյս տեսաւ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԼՕՏՕ երկուրդ սպարուրիւն

Հայերէն, ռուսերէն, վրացերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով:

ԳԻՆԵ ԵՒ ԲՈՒՐԼԻ 20 ԿՈՊ.

Դիմել—Թիֆլիս, Կոնտոր Общества Изда- ния Армянскихъ книгъ (Лорисмеликовская № 11) կամ Tiflis (Russie) Société de la publi- cation des livres arméniens. Ընկերութեան ան- գամ լինելու համար վճարում են տարեկան 6 րուբլի եւ ստանում 8 րուբլու գրքեր: Ըն- կերութեան գրասենեակում վաճառվում են ըն- կերութեան գրքերը: Ծանկացողներին ձրի ու- ղարկվում է գրացուցակ: 2—5

ПИТАТЕЛЬ- НЫЙ НАПИТОК

Умное и вкусное средство для укрепления здоровья и улучшения аппетита.

Чистый Кайо Блюкеръ

Умное и вкусное средство для укрепления здоровья и улучшения аппетита.

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-іe ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՎԱԳԱՅՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԵ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր եւ ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱՌՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ: Եւ հալատար՝ Բաթումից Մարսէլ, մանկուլ Տրապիզոն, Սամսոն եւ Պոլս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 16/28 փետրվարի ԺՈՐժԻ չորեքշաբթի, նաւապետ ԲՈՒԼԷ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճախից յետոյ: Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմարները տրվում են սովորականից պակաս գներով: Ամիսը մի անգամ կանոնաւոր հաղորդակցութիւն Բաթումի եւ Անտաքիայէն մէջ, ընդու- նելով ապրանքներ բոլոր հիւսիսային նաւահանգիստների համար: Ապրանքների եւ ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ուսանալու հա- մար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակալներին՝ ԲԱՌՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր Դ'Արսոն, Նաբէրէժնայա ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարե- կենդանեանին, Սիւնի փող. Խոջափարուխովի եւ Մայսուրաձէի քարվանսարաւ: ԲԱՌՈՒՄ—պ. Վ. Եւ Ի. Մուրաֆեաններին, Նաբէրէժնայա փողոց, տուն Կրասնիկովի, № 27: ՆՕՎՈՐՈՒՄ—Սիւնի—Վաղիկաւից երկաթուղու առեւտրական գործակալութիւն (Ե. Զ. Զ.) 2—20

Лучшія аттестаціи отъ учебнаго начальства.

И. Я. БРОНЪ-ФОНЪ-БРЕННЕРЪ.

преподасть Полный курсъ БУХГАЛТЕРІИ ПРЕДМЕТЫ ЗАНЯТІЙ:

1) Бухгалтерія (двойная италянская), 2) Коммерческая арифметика, 3) Коммерческая экономія, 4) Арифметика на счетахъ, 5) Торговья и вексельныя узаконенія и 6) Коммерческая корреспонденція.

Курсъ 3-хъ мѣсячный. Занятія ежедневныя. Плата за курсъ 60 руб. Ручатель- ство и гарантія за успѣхъ. Болѣе 1000 окончившихъ курсъ. Михайловская, № 71.

Собъеъ венный методъ преподаванія по собственнымъ сочиненіямъ, продаваемымъ во всѣхъ книжныхъ магазинахъ.

Занятія съ января мѣсяца. 25—100

Годъ занятій десятиѣ.

ԵՐԵՎԱՆԻՑԻ-ՏԵԼԵԳՐԱԿԱՆ ԻՌԻՐՈ Ինժեներ Ն. Բ. Պասսեկի

Թիֆլիս, Михайловская ул. № 116. Հասցէն հեռագիրների համար. Թիֆլիս—Пассеку. ՏԵԼԵԳՐԱԿԱՆ 642.

ԿԱՆԱԼԻԶԱՑԻԱ, ՎԵՆՏԻԼԱՑԻԱ ԵՍԿԱՑՈՒՄԸ

ԻՆՆԵԼ, ԺՈՂՈՎԵԼ ԵՍԿԱՑԵԼ

ա մ ե ն տ ե ս ա կ

ախարհներ, խողովակներ, մեքենա- ներ ե ջրհաններ:

Կ Ա Ռ Ո Ւ Ց Ա Ն Ե Լ

Ե ր Կ ա թ Է Կ ա մ ա Լ Զ ն ե ր

Եւ տնայնիք:

ՏԵՄԵՆՏԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

(Ե. Զ. Զ.) 58—100

СЕКРЕТЪ ГЛИЦЕРО-ВАЗЕЛИНОВОЕ МОЛОДОСТИ

А.СІУ и К? МОСКВА. 20 коп. кув.

M. 109486

ՆՈՐԻՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ ՊԱՐՍՅՑ ԵՍԶԻ պալատի հայթաթողներ

ԹԵՑԻ ԱՌԵՏՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Վ. ՎԻՍՏԵԿԻ ԵՒ ԸՆԿ.

Մօսկվայում: ԲԱՑՎԱՍ ԵՒ Ն. Տ. ՅՈՒՆՎԱՐԻ 1-ից ԲԱԺԱՆՄՈՒՆԻՔ Թիֆլիսում:

Մայրան, տ. Գ. Ե. ԲԱՅԱՆԴՈՒՐՈՎԻ Ընկերութեան թէյը ծախու է գտնվում բոլոր լաւ մագաղաններում: 13—20

Պարտաւորում ենք Եւ ցանկացողներին ուղարկում ամբողջ Կովկասում ամենալայն Քանաւարի վանքի քարահանքից ամենալայն տեսակի ՎԱՐԱՐԱՂԻ:

— Ջ Բ Ե Ղ Ե Ց Ե Ք Ե Ր Ե Ր —

մատչելի գներով Եւ զանազան մեծութեան:

Մեր հասցէն. Եվախ, Կոնտոր Мелик-Пашаянц.

Որովհետեւ վերջերս երեւցել են նաեւ ուրիշ հանքերի քարեր, որոնք յատկութեամբ չա- ցածր են կանգնած, ուստի խնդրում ենք ցանկացողներին դիմել միմյանց մեզ: 37—40

Քարահանքի կապալաւու՝ Արրանաւ Հասան-Ջալալեանց